CUDES JOURNAL CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Özdemir Dal, B. (2023). Göçmen Karşıtlığının Yükselmesinde İnfodeminnin Etkisi. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 6(Special Issue-1), 37-52.

Research Article

Göçmen Karşıtlığının Yükselmesinde İnfodeminin Etkisi[1]

Impact of Infodemic on the Rise of Anti-Immigrant Sentiment

Buket ÖZDEMİR DAL
Kocaeli Üniversitesi
buketozdemirdal@gmail.com
0000-0002-6159-9681

DOI: http://dx.doi.org/10.29228/cudes.68260

Article Info

Received: 09.02.2023
Accepted: 27.02.2023

Keywords: Anti- Immigration, Infodemic, Securitization

Abstract

The World Health Organization defines an infodemic as a situation where there is an excess of information circulating and it is difficult to find correct information during a crisis when people are looking for the knowledge, they need to protect themselves and avoid the impacts of the crisis (WHO& Infodemic Management, 2020). The infodemic has an impact on national and international economies, politics, and even security, in addition to endangering public health. In this paper, the social and political aspects of the infodemic's effects throughout time are discussed in relation to the securitization of the migration. The research's focus is on how the spread of false information contributes to the rise in anti-immigrant sentiment in Turkey and the transformation of migration and migration-related issues into security issues in society. In this respect, Teyit, one of the fact-checking platforms that plays an essential role in the struggle against disinformation, was chosen as a case study, and news fact-checks about Syrians were studied using content analysis. The goal of this research is to contribute to the literature in the area of infodemic, which has only recently begun to be discussed in Turkey. In order to accept the reality of migration and ensure that immigrants successfully integrate into the host society, it is crucial to stop the infodemic, which is regarded to be effective at creating a negative perception of immigrants. Therefore, it is critical to display the infodemic's impact.

Makale Bilgisi

Geliş: 09.02.2023
Onay: 27.02.2023

Anahtar sözcükler: İnfodemi, Göçmen Karşıtlığı, Güvenlikleştirme

Öz

DSÖ'nün değerlendirmesine göre infodemi, kriz anlarında, insanların kendilerini korumak ve krizin sonuçlarından kaçınmak için ihtiyaç duyduğu bilgiyi aramaya başladığı zamanda, çok fazla bilginin dolaşımda olması ve doğru bilgi arayışının zorlaşması anlamına gelmektedir (World Health Organization & Infodemic Management, 2020). İnfodemi, halkların sağlığını tehlikeye atmanın yanı sıra ulusal ve uluslararası ekonomileri, siyaseti ve hatta güvenliği de etkilemektedir Bu çalışmada infodeminin yaygınlaştığı dönemlerde yarattığı etkilerin toplumsal ve siyasal boyutu, göçün güvenlikleştirilmesi süreci ile ilişkili olarak tartışılmaktadır. Araştırma kapsamında, Türkiye'de yükselen göçmen karşıtlığında, yanlış bilgi dolaşımının, toplumda göç ve göç ile ilgili sorunların güvenlik meselesine dönüştürülmesinde nasıl bir rolü olduğu; Türkiye'de yakın dönemde sığınmacılarla ilgili özellikle sosyal medya aracılığıyla dolaşımda olan ve yanlışlığı kanıtlanan bilgiler üzerinden ele alınmaktadır. Bu kapsamda örnek vaka olarak, doğrulama platformlarından Teyit seçilmiş ve Suriyeliler ile ilgili haber doğrulamaları içerik analiziyle incelenmiştir. Bu araştırma ile Türkiye'de yeni tartışılmaya başlanan infodemi alanında literatüre katkı sunulması hedeflenmektedir. Göç gerçeğinin kabullenilmesi ve göçmenlerin başarılı bir şekilde ev sahibi topluma entegrasyonun gerçekleşebilmesi için göçmenler hakkında olumsuz algı yaratımında etkili olduğu düşünülen infodeminin önlenmesi önemlidir. Bu nedenle infodeminin etki alanını gösteren önemli bulunmaktadır.

[1] Bu çalışma "International Congress on Afro-Eurasian Reseearch VI"da 30.12.2022 tarihinde yayınlanan bildirinin genişletilmiş ve geliştirilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Dijital çağda her bilgiye bir tıkla ulaşmanın kolaylığının, pratikliğinin yanında bilginin içeriğinin oluşturulma şekli ve bilginin dolaşıma girdiği kanalların amaçları nedeniyle olumsuz durumlar da yaşanabilmektedir. Özellikle 2020 yılında tüm dünyayı ekonomik, siyasal ve sosyal anlamda derinden etkileyen pandemi ile birlikte yanlış bilginin etkisinin büyüklüğüne şahit olduk. Salgını önleme sürecinde salgınla ilgili yayılan yanlış bilgiler halkların sağlığını olumsuz yönde etkilemiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) de halkın sağlığını etkileyen bu duruma karşı mücadele edilmesi gerektiğine dikkat çekmiş ve bu mücadele edilen olgunun tanımını yapmıştır. Bu tanıma göre infodemi, kriz anlarında insanların kendini korumak ve krizin sonuçlarından kaçınmak için ihtiyaç duyduğu bilgiyi aramaya başladığı zamanda, çok fazla bilginin dolaşımda olması ve doğru bilgi arayışının zorlaşması anlamına gelmektedir (World Health Organization & Infodemic Management, 2020). Bu tanımın işaret ettiği gibi infodemi en çok kriz anlarında ortaya çıkmakta ve yayılımı çok hızlı olmaktadır. Yayılımı kolaylaştıran ise internet ve sosyal medya ağları olmaktadır. İnfodemi sadece sağlık boyutunda değil toplumların güvenliği açısından da tehdit oluşturmaktadır. SARS virüsünün ortaya çıkıp yayıldığı dönemde de infodeminin güvenlik boyutuna özellikle dikkat çekilmiştir (Rothkopf, 2003). Göç olgusu da güvenlik boyutu ile alınan bir konudur. Küresel hareketliliğin artışı ile birlikte toplumların göç ile ilişkisi değişim göstermeye başlamıştır. Özellikle Avrupa yaşanan siyasi ve tarihi gelişmelerin de etkisiyle yoğun göç alması akabinde göçe yönelik daha güvenlikçi bir yaklaşımla göç politikaları geliştirmeye başlamıştır. Avrupa'da aşırı sağ partilerin göç karşıtı tutumlarının son on yıldır etkili bir şekilde siyaset sahnesinde yükselmesinde etkili olduğu söylenebilir. Göçün güvenlikleştirilmesine dair güvenlik çalışmalarındaki yaklaşımları da inceleyen bu çalışmada infodemi ve göç ilişkisi ikisinin de barındırdığı bu güvenlik boyutu ekseninde tartışılmaktadır. Bu bağlamda infodeminin toplumsal ve siyasal boyuttaki etkisi göçün güvenlikleştirilmesi ile ilişkili olarak ele alınmaktadır.

Araştırmada Türkiye'nin seçilmesinin en önemli nedeni, Türkiye 2011 yılından itibaren artan sığınmacı[2] sayısı ve aynı dönemde yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler ile birlikte bir kriz sürecine girilmiş olmasıdır. DSÖ'nün de işaret ettiği gibi kriz zamanlarında bilgi arayışının yoğun olduğu dönemlerde infodemi daha çok görülmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu bu kriz döneminde bilgilerin nasıl dolaşıma girdiği ve dolaşımda olan bilgilerin ülkedeki göçe karşı tutumu nasıl etkilediği önemli konulardır. Bu kapsamda araştırma Türkiye'de yükselen göçmen karşıtlığında, yanlış bilgi dolaşımının toplumda göç ve göç ile ilgili sorunların güvenlik meselesine dönüştürülmesinde nasıl bir rolü olduğunu irdelemektedir. Çalışmada Türkiye'de son dönemlerde yeni medya olarak adlandırılan sosyal medya mecralarında dolaşıma giren göçmen karşıtı söylemleri destekler nitelikteki bilgilerden yanlışlığı kanıtlananlar, bu doğrultuda incelenmektedir. Bu bağlamda yanlış bilgi ile mücadelede önemli rolleri olan doğrulama kuruluşlarından Teyit, örnek vaka olarak seçilmiştir. Teyit'in Suriyeliler ile ilgili haber doğrulamaları içerik analizi ile incelenmiştir. Teyit'in web sitesindeki Suriye anahtar kelimesi ile 2016 ve 2022 yılları arasındaki içerikler taranmıştır. Buna göre 124 içeriğin 114'ünün yanlış bilgiden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu bilgilerin 6'sı karma bilgiden yani hem doğru hem yanlış bilgiden oluşmaktayken yalnızca 4'ü doğrudur. Analiz edilen içeriklerin yoğunlaştığı temalar ise eğitim, ekonomi, vatandaşlık ve haklar, milli değerler ve güvenlik şeklinde kategorize edilmektedir. Yanlış bilgilerin en çok hatalı ilişkilendirme ve çarpıtma yolu ile verildiği tespit edilmiştir.

Dünya siyasetinde yükselen aşırı sağ ve göçmen karşıtlığı üzerinden politika üretmek, Türkiye siyasetini de etkilemektedir. Yaklaşan seçim süreci ile birlikte de göçmen karşıtı söylemlerin toplumda da karşılığı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmada Türkiye'de göçmenlerle ilgili yanlış bilgilerin oluşturulduğu ve yayıldığı mecralar da ele alınmaktadır. Araştırmada, yanlış bilginin yoğunlaştığı temaların, göçün güvenlikleştirilmesi bağlamında kamuoyu oluşturma ve Suriyelilerin göçü ile ilgili önlem alınması gerektiği algısını yaratmada kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu çalışma ile Türkiye'de yeni oluşmaya başlayan infodemi literatürüne katkı sunmak ve infodeminin göçmenler hakkında olumsuz algı yaratımında etkili bir araç olarak kullanılarak entegrasyona olan olumsuz etkisini göstermek hedeflenmektedir. Bu bağlamda infodeminin etki alanını

[2] Türkiye 1951 Cenevre Konvansiyonunda koyduğu "coğrafi çekince" nedeniyle Avrupa'dan gelmeyen kişileri "mülteci" ya da "sığınmacı" olarak kabul etmemektedir. Türkiye'deki Suriyeliler resmi olarak "geçici koruma altındaki kişiler"dir. Bu çalışmada kullanılan "mülteci, sığınmacı" kavramı resmi-hukuki tanımlama olarak değil zorla yerinden edilmiş kişileri nitelemek amacıyla sosyolojik bir kavram olarak kullanılmaktadır.

gösterdiği ve entegrasyona yönelik politika üretiminde yanlış bilgi ile mücadelenin önemini vurguladığı için bu araştırma önemli bulunmaktadır. Çalışmada öncelikle infodemi ve türleriyle ilgili bilgi ve medya ile ilişkisi aktarılmaktadır. Daha sonra göçün güvenlikleştirilmesi süreci ile infodeminin ilişkisi tartışılmaktadır. Ardından araştırmanın bulguları detaylandırılmaktadır.

2. İNFODEMİ VE İNFODEMİNİN MEDYA İLE İLİŞKİSİ

DSÖ'nün infodemi tanımında dikkat çektiği nokta, insanların kriz anında infodemiye maruz kalmalarıdır. Kriz anlarında çok fazla bilgi üretilmekte ve insanlar bu bilgiler içerisinde hangisinin doğru ya da yanlış olduğunu ayırt etmekte zorluk yaşamaktadır. Pan American Health Organization'ın infodemi ile ilgili yayınlamış olduğu raporda Covid-19'un ilk döneminde Covid-19 başlığıyla 361 milyon Youtube videosu olduğu belirtilmektedir. Covid-19 ile ilgili Google Akademik'te yaklaşık 19.200 makale varken, 550 milyon tweetin atıldığı bilgisi de raporda bulunmaktadır (Pan American Health Organization ve World Health Organization, 2020: 2). Bu bilgilerin doğrulanmasına yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Örneğin Türkiye'de İnfodemiyle Etkin Mücadele başlıklı raporda 10 Mart-5 Haziran 2020 tarihleri arasında 5 milyon tweet incelenmiş ve bunların %5,7'sinde yanlış bilgiye rastlanılmıştır (Erdoğan, Uyan-Semerci, Türkarslan ve Kuzlukluoğlu, 2020: 8). Ortaya konulan bu veriler, DSÖ'nün infodemi tanımını doğrulamaktadır.

İnfodemi başka sebeplerden doğan kriz anlarında da görülmektedir. Doğal afetler, terör saldırıları, iklim değişiklikleri gibi durumlarda da yanlış bilgiler hızla yayılabilmektedir (Erdoğan, Uyan-Semerci, Eyolcu-Kafalı ve Çaytaş, 2022: 68). Türkiye'de 2021 yılında yaşanan orman yangınları sırasında dolaşan bilgileri örnek olarak incelemek mümkün. Teyit'in) 2021 yaz aylarında yaşanan orman yangınları sırasında paylaşılan yanlış bilgilerin türlerine dair yaptığı analizde beş yanlış bilgi türü olduğu görülmektedir. İlk olarak olay yerinde olduğu iddia edilen ama incelendiğinde dünyadaki başka olaylar sırasından kalan eski tarihli görsellerin sıklıkla paylaşıldığı yanlış bilgiler göze çarpmaktadır. İkinci olarak yangınların faillerine yönelik desteksiz çıkarımlara dayanan yanlış bilgiler görülmektedir. Özellikle terör saldırısı, sabotaj ekseninde yapılan çıkarımların asıl nedenleri görmeyi engellediği ve ilgili kişi ya da kurumların sorumluluk almasını engellediği ifade edilmektedir. Yangınlarla ilgili üçüncü yanlış bilgi verilerin çarpıtılmasıdır. Özgür (2021) bu analizinde Avrupa Orman Yangını Bilgi Sistemi 2020 yılına ait raporda olduğu iddia edilen Türkiye'nin yangınlara hızlı müdahale edebildiği bilgisinin yanlış olduğunu belirtmekte ve aksine Türkiye'nin bahse konu raporda orman yangınlarından en çok etkilenen ülkelerden dördüncü sırada olduğu bilgisi olduğunu göstermektedir (European Commision, 2021: 24). Söz edilen analizdeki yanlış bilgilerden diğeri de komplo teorileridir. Güvensiz ortamlarda komplo teorilerinin güç kazandığını belirtilmekte, bu durumun özellikle kutuplaşmanın yaşandığı toplumlarda görüldüğü vurgulanmaktadır. Yangınlar sırasındaki komplo teorilerinden biri, yangına ABD'nin Marshall yardımlarıyla Türkiye'ye getirdiği kızılçamların yol açtığına yönelikti. Sonuncu yanlış bilgi de yangınlara müdahale yöntemi ile ilgili iddialardan oluşmaktadır. Özellikle Türkiye'nin yangınları önleme ve hızlı müdahalede yeterli ekipmana ve sisteme sahip olup olmadığına yönelik şüpheler, bu konu ile ilgili yanlış bilgilerin hızla yayılmasına sebep olmuştur (Özgür, 2021). Çalışmanın konusu ile doğrudan ilişkili olması açısından önemli bulunan bir diğer örnek de 2021 yazında Türkiye'ye kitlesel göç akımlarıyla gelen Afganların bu yangınları çıkardığına dair olanıdır (Türkmen, 2021). Yangınları Afganların çıkardığına dair eski tarihli videolar dolaşıma sokulmuştur. Bu bilgiler daha sonra teyit edilmiş ve doğru olmadıklarına dair veriler paylaşılmıştır (Türkmen, 2021).

Haber odaları, üniversiteler, platformlar ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan uluslararası bir Ortak Ağ olan First Draft'ın çalışmaları yanlış bilginin tanımlanması ve sınıflandırılması konusunda önemli bir kaynaktır. Claire Wardle ve Hossein Derakhshan tarafından yazılan makale, 2017'de Avrupa Konseyi tarafından da yayınlanmıştır (Silsüpür, 2018). *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making* adlı bu çalışmada "sahte haber", "yalan haber" (fake news) kategorisine indirgenen bilgi kirliliği konusuna dikkat çekilmiştir. Profesyonel şekilde tasarlanan siteler, hakaret içerikli sosyal medya mimleri[3] ve "trol çiftlikleri"nin manipüle ettiği trendler, bu çalışmanın da belirttiği üzere yalnızca sahte haber ile açıklanamazlar. Sahte haberin çok daha ötesinde bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Wardle ve Derakhsan (2017: 15), sahte haber diye

[3] Sosyal medya mimlerine karşılık Türkçe bir kelime bulunmamaktadır. Görüntülerle birlikte paylaşılan mimler, akılda kalıcılığı sağlamakta ve hatta aynı konuda çıkan çok sayıda mim, sorunun büyüklüğünü de göstermeye yaramaktadır.

adlandırılan çoğu haberin sahte bile olmadığını, "genellikle temeli doğru bir bilgi üzerine oluşturulmuş yanlış bilgilere daha çok inanıldığını ve bu bilgilerin daha çok paylaşıldığını bilen kişiler tarafından bağlamından koparılarak oluşturulduğunu" belirtmektedirler. Wardle *Understanding Information Disorder* adlı makalesinde First Draft olarak sahte haber yerine "içeriğin çeşidine göre– propaganda, yalanlar, komplolar, söylentiler, uydurmalar, aşırı-partizan içerikler, sahte (falsehoods) veya manipüle edilmiş medya" terimlerinin kullanılması gerektiğini düşündüklerini vurgulamaktadır. Bununla birlikte dezenformasyon, mezenformasyon ve malenformasyon terimlerinin kullanılmasını da önermektedir (Wardle, 2020).

Bilgi düzensizliği türleri yanlış bilginin analiz edilmesinde önemlidir. Bu nedenle tanımlamalara ve bu bilgilerin amaçlarına bakmakta fayda vardır. Yukarıda da değinildiği üzere Wardle ve Derekhsan'ın (2017: 20) gruplamış olduğu üzere bilgi düzensizlik türleri: *dezenformasyon, malenformasyon ve mezenformasyon* şeklindedir. İlk enformel düzensizlik olan *dezenformasyon,* bilinçli bir şekilde zarar verme amacı güdülerek yayılan bilgi anlamına gelmektedir. Bu bilginin yayılmasındaki amaçlar "para kazanmak, siyasal alanda nüfuz elde etmek veya herhangi bir sorun yaratmak" şeklinde ifade edilmektedir. İkinci enformel düzensizlik olan *mezenformasyon*, doğru olduğu varsayılan yanlış bilginin yayılması anlamındadır. Genellikle dezenformasyonun dolaşıma girerek mezenformasyona dönüştüğü belirtilmektedir. Yanlış bilgi zarar verme amacı taşımadan yayılmaktadır. Mezenformasyon yayan kişi çoğu zaman bilginin yanlış olduğunun farkında değildir ve iyilik yaptığını düşünerek bu bilgiyi çevresi ile paylaşır. Mezenformasyon paylaşımının ardında sosyo-psikolojik faktörler bulunmaktadır. İnsanlar çevrimiçi platformlarda kimliklerini ortaya koymak istemektedir. İklim aktivistleri, aşı karşıtı gruplar gibi ya da etnik, dini kökene ait gruplara ait olmayı isteyen kişiler bilgileri bu motivasyon ile paylaşmaktadır. Son bilgi düzensizliği türü ise *malenfarmasyondur*. Burada paylaşılan bilgi doğru olmakla birlikte gizli kalması gereken bir bilgidir. Kuruma veya kişiye zarar verme amacıyla bilginin kamusal alana taşındığı enformasyon düzensizliğidir (Wardle ve Derekhshan, 2017: 20-21).

Wardle ve Derekhsan (2017: 17) ayrıca mezenformasyon ve dezenformasyonun en yaygın 7 türünü ele almaktadır. Bunlar; *hiciv, çarpıtılmış içerik, sahte kimlikli taklit içerik, uydurma/ üretilmiş içerik, hatalı ilişkilendirme, yanlış bağlam ve manipüle edilmiş içerik* olarak belirtilmektedir. Hiciv zarar verme kastı içermeyen fakat yanıltıcı olabilen içeriktir. Hiciv ve parodi, tekrar tekrar dolaşıma girdikçe asıl kaynak ile bağlantısı kopmakta ve zamanla gerçek gibi algılanabilmektedir. Buna Türkiye'de Zaytung örnek olarak verilmektedir (Foça, 2019). Çarpıtılmış içerik, bilginin bir konu ya da kişi hakkında algı oluşturma amacı ile yanıltıcı şekilde kullanılmasıdır (Erdoğan vd., 2022: 19). Çarpıtmayı tanımlamanın ve bulmanın zor olduğunu belirten Wardle (2020), savını desteklemek için istatistiklerin nasıl değiştirildiği, kullanılan alıntıların ne kadarının silindiği konularının bilgiyi incelemede önemli olduğunu ifade etmektedir. Sahte kimlikli taklit içerik, bir kişi, kurum ya da haber kaynağını taklit eden sahte hesaplar/siteler tarafından yayılan içeriktir. Wardle (2020), insanların karşılaştıkları bilgilerin güvenilirliğini "sezgisel analiz" ile belirlediklerini söylemektedir. Bu nedenle de bilinen bir marka ya da kişi ile karşılaşma, bilgiye güvenilirliği arttırmakta ve bu durum da içeriğin yayılımını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle taklit yoluyla oluşturulan sahte kimlikli içeriklerin daha çok kullanıldığı görülmektedir. Türkiye'de de sahte kimlikli hesaplar çokça bulunmaktadır (Foça, 2019). Wardle (2020) bu yanlış bilgi türüne örnek olarak 2014 yılında UNCHR logosuyla oluşturulan Facebook sayfalarındaki tekne görselleri ile "sizleri güvenli şekilde Akdeniz'den geçireceğiz" diye yapılan paylaşımları örnek göstermiştir. Uydurma içerik, tamamı yanlış, zarar vermek ve aldatmak için tasarlanmış içeriktir. Dünyaya göre Türkiye'de daha az yaygın olan türdür (Foça, 2019). 2014 yılında New York Post'un da kapağına taşıdığı bir videoda Suriye'de silahlı çatışma sırasında bir erkeğin genç bir kadını kurtardığı anların Gladyatör film setinde yapıldığı ortaya çıkmıştır. Videonun amacı, Suriye'de yaşanan savaşa dikkat çekmek olsa da gerçekte olanların belgelenmesi sürecine zarar vermiştir (Wardle, 2020). Hatalı ilişkilendirme, başlıkların, görsellerin ya da görsel alt yazıların içerik ile eşleşmediği durumlardır (Foça, 2019). Wardle (2020) bu türe "tık avcısı" içerikler de demektedir. Dikkat çekme, daha fazla tıklanma ve paylaşım için haber sitelerinin sıkılıkla başvurduğu bir yöntem olduğu söylenebilir. Yanlış bağlam, bir içeriğin bağlamından koparılarak ve yanlış bir çerçeve içinde kullanılmasıdır (Foça, 2019). Tespiti zor olan bu bilgi düzensizliğine örnek olarak Wardle (2020) ABD'de göçmen karavanı olarak paylaşılan görselin, 2015 yılında Yunanistan Midilli Adası'nda çekilen Suriyeli mültecilerin fotoğrafı olmasını göstermektedir. Manipüle edilmiş içerik, bir metin, görsel ya da ses içeriğinin aldatıcı şekilde manipüle edilmesidir (Wardle, 2020). Türkiye'de bu tarz oluşturulan içeriklere "şoplanmış" "fotoşoplu" da

denildiği görülmektedir. Manipülatif bilgi, propaganda amaçlı da yapılabilmektedir; ancak her zaman sebep bu olmayabilir (Foça, 2019). Bu araştırmada da Türkiye'de Suriyelilerle ilgili yayılan yanlış bilgiler, bu sınıflandırmalar çerçevesinde analiz edilmektedir.

İnfodeminin medya ile sıkı bir ilişkisi vardır. İnfodemi ve medya ilişkisini ele alırken aslında yanlış bilginin kimler tarafından ve nasıl dolaşıma sokulduğuna odaklanmak faydalı olacaktır. İletişimin gerçekleşebilmesi için kaynak, iletilecek mesaj, ortam ve alıcı olmalıdır. Kaynağın mesajı oluşturma amacı, iletimi sağlayan araç, mesajın içeriği ve alıcının yorumlama şekli gibi çok boyutlu bir süreç bulunmaktadır. Bu noktada iletişim sosyal/kültürel bir bağlama oturmaktadır (Wardle ve Derekhsan, 2017: 27). İletişimin temel unsuru olan aktörler, yanlış bilginin yayılmasının ilk unsuru olarak görülmektedir. Bu aktörler, devletler, şirketler, siyasetçiler, komplo teorisyenleri olabilmekle birlikte bilgiyi üreten ve yayan aktörler aynı kişi veya kurumlar değillerdir. Örneğin, koronavirüsle ilgili komplo teorisyeninin, virüsün bir komplo sonucu ortaya çıktığı ile ilgili bilgisi Facebook, Twitter, Youtube içeriğine dönüşerek yayılabilir (Erdoğan vd., 2022: 134). Yanlış bilgilerin nerede yayıldığı konusunda medya araçları karşımıza çıkmaktadır. Özellikle dijital çağda toplumda, dünyada neler olup bittiğini fiziksel deneyimle değil çoğu zaman sosyal medya aracılığı ile öğreniyoruz. Bu bağlamda medya, bilginin aktarılmasında ve dolaşıma girmesinde önemli bir role sahiptir (Erdoğan vd., 2022: 36). McLuhan *Understanding Media: The Extensions of Man* kitabında aracının, taşıdığı mesajdan daha önemli olduğunu belirtmiştir (1965: 19). Ona göre "teknolojinin etkileri görüşler veya kavramlar düzeyinde oluşmaz, duyu oranlarını veya algı kalıplarını istikrarlı bir şekilde ve herhangi bir direnç göstermeden değiştirir."." Dünyayı algılama biçimimizin şekillendirilmesi burada daha önemlidir. Dolayısıyla bilgiye ulaşılan araçlar, mesajın kendisini de etkilemektedir. Mesaj ve araç arasındaki bu ilişkiyi daha iyi anlamak için geleneksel ve yeni medya kanallarının da incelenmesi gerekmektedir. Böylece özellikle Suriyelilere yönelik kalıp yargıların oluşumunda, medyanın ve medya aracılığıyla dolaşıma giren bilginin rolünü anlamamız kolaylaşacaktır.

Erdoğan vd.'nin (2022: 174) infodemiyi inceledikleri çalışmalarında özellikle göçmenler hakkında yanlış bilgilerin yayıldığı platformlar iki sınıfa ayrılmıştır: yeni medya ve geleneksel medya. Geleneksel medya televizyon, radyo ve gazete; yeni medya Facebook, Twitter, Whatsapp ve Instagram gibi sosyal medya platformlarıdır. Yanlış bilgiyi yayanlar ise anonim, siyasetçi, medya kuruluşları ve gazeteler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Erdoğan vd., 2022: 174-179). Yanlış bilgi bir kere dolaşıma girince sosyal medya aracılığıyla çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bu bilginin doğru olmadığı ortaya çıksa dahi, insanların fikirlerini ve inançlarını etkilemeye devam edebilir (Marwick ve Lewis, 2017: 44). Özellikle bilginin hedefinde duygusal ve toplumsal değerler varsa yanlış bilgi daha hızlı yayılıyor. Vosoughi vd. (2018) çalışmalarında yanlış haberlerin gerçek haberlerden daha hızlı yayıldığını, bunun sebebini de yanlış haberlerin insanlara daha değişik/alışılmamış gelmesi ve paylaşma olasılığının yüksek olması olarak açıklamışlardır. Yanlış içerikler korku, iğrenme ve şaşkınlık duyguları uyandırırken gerçek bilgilerin beklenti, üzüntü, neşe ve güven duygularını uyandırmaktadır. Yanlış içeriklerin sanıldığı gibi robotlar tarafından değil insanlar tarafından yayılma olasılığının yüksek olduğunu vurgulayan yazarlar, özellikle twitter'da yanlış bilginin yayılım hızının yüksek olduğunu tespit etmiştir (Vosoughi vd., 2018).

3. GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ ve İNFODEMİ İLİŞKİSİ

Göçün güvenlik meselesine dönüştürülmesinde infodeminin rolünü anlamak için öncelikle göçün güvenlikleştirilmesi kavramını tanımlamak gerekir. Böylelikle göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde infodeminin kullanım şekilleri daha açıkça anlaşılabilecektir. Uluslararası göçlerin dünyada artan bir seyirde ilerlemesi onu siyasetin ve uluslararası ilişkilerin en önemli gündem maddelerinden biri haline getirmektedir. 1980'lerden itibaren göçün değişen doğası itibariyle birincil önem haiz eden bir politika meselesi haline geldiği üzerine tartışmalar başlamış olsa da özellikle 11 Eylül saldırıları ardından göçün yüksek politika[4] alanında ele alınmaya ve çalışılmaya başlandığı görülmektedir (Şirin Öner ve Ihlamur Öner, 2018: 1). Göçün güvenlikçi bir yaklaşımla ele alınması bakımdan 11 Eylül saldırıları bir kırılma noktasıdır ancak Soğuk Savaş ardından güvenlik kavramının kapsamının genişlemiş olması bu değişimde önemli bir rol oynamaktadır.

[4] Uluslararası İlişkiler disiplininde 1945-1990 yılları arasında kuramcıların siyaseti iki sınıfa ayrıldığını ifade eden Hollifield (2000: 152), yüksek (*high*) politikanın dış politika, ulusal güvenlik ve savaş-barış konularından oluştuğunu, alçak (*low*) politikanın ise sosyal ve iktisadi politika ile ilgili ulusal meseleler olduğunu belirtmektedir.

Soğuk Savaş ardından güvenlik çalışmaları ivme kazanmış ve güvenlik, ülkesel güvenlikten, toplum güvenliğine doğru değişmiştir (Buzan, 1997: 6). Söz konusu değişimle birlikte güvenlik gündemi çevre, birey ve toplumların ekonomik güvenliği, kolektif kimliklerin güvenliği gibi konularla derinleşmiş ve genişlemiştir (Waever, Buzan ve Wilde vd., 1998). Göç de bu yeni güvenlik gündeminin en çok tartışılan alanı haline gelmiştir (Dannreuther, 2007: 100; aktaran Mitchell, 2012: 5). Göç ve güvenliğin birbirini nasıl etkilediğine ve ilişkisine dair çeşitli analizler bulunmaktadır. Rudolph (2003: 2; aktaran Şirin Öner ve Ihlamur Öner, 2018: 4) , göç ile güvenliğin bağlantısının üç temel bileşenini şu şekilde sıralamaktadır: "iktisadi gücün üretimi ve birikimi, savaşın değişen doğası ve ulus-devletler sisteminde sosyal kimlikler ve ulusal kimliğe yönelik tehditlerin hükümetin meşruiyeti üzerindeki potansiyel etkisiyle ilgili artan endişeler". Adomson (2006) da Rudolph ile benzer bir düşünceyle uluslararası göçlerin "devletin kimliğinin kültürel dayanağını sorgulamamıza" neden olduğunu belirtmektedir (aktaran Şirin Öner ve Ihlamur Öner, 2018: 4). Her ne kadar göçle birlikte toplumda farklılık ve çeşitlilik artmış olsa da bu durumun "toplumsal güvenliğe" zarar vermesi de mümkündür (Mitchell, 2012: 6). Huysmans (2006: 45) ise göçün genişleyen güvenlik kapsamı içinde "tehdit" olarak yer edindiğini ifade etmektedir.

Güvenliğe dair tanımların, yeni yaklaşımların gelişmesinde ve güvenliğin göç ile ilişkisini irdelemede Kopenhag, Abesystwyth ve Paris ekollerinin rolü önemlidir. Bu ekoller içerisinde Kopenhag Ekolü, güvenlikleştirmeye yönelik literatürün gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Kopenhag Üniversitesi bünyesindeki Barış ve Çatışma Araştırma Merkezi'nde kurulan Avrupa Güvenliği Çalışma Grubu, güvenliğe yönelik kapsayıcı bir proje gerçekleştirmiştir (Açıkmeşe, 2021: 251). Dikkatleri çeken bu proje ile Kopenhag Ekolü güvenliğe dair eleştirel bir analiz geliştirmiştir (Hisarlıoğlu, 2019: 1). Öncüleri Buzan, Weaver ve Wilde 1990'lardan itibaren konuya ilişkin literatüre oldukça önemli katkılarda bulunmuşlardır. İnşacı yaklaşımıyla Kopenhag Ekolü, güvenlikleştirmenin söylemsel ve siyasal yönüne odaklanmaktadır. Güvenliği söylemsel ve siyasi bir güç olarak konumlandıran bu yaklaşıma göre çeşitli aktörler, güvenliği inşa etmekte ve bu süreçte tehdit algısı yaratmaktadırlar. Bu sürecin sonunda inşa edilen güvenlik bir güç aracı haline gelmektedir (Buzan, Weaver ve Wilde, 2009: 213). Kopenhag Ekolü, güvenliğin kapsamını genişletirken bireyi ilgilendiren her konunun güvenlik alanına taşınmasının bazı riskler barındırdığına dikkat çekerek eleştirmiştir (Hisarlıoğlu, 2009: 2). Buzan, Weaver ve Wilde güvenlikleştirmeyi bir konunun siyasetçiler ve karar vericiler tarafından şekillendirilerek güvenlik gündemine getirilmesi ve siyasetin dışına taşınması olarak tanımlamaktadır (Buzan vd., 2009: 23). Bu süreçte söylemin çok önemli bir yeri vardır. Söylem güvenlik tehdidinin inşa edilmesinde ve tehditlere karşı olağanüstü tedbirlerin alınmasını meşru hale getirmede kritik rol oynar (Eroukhmanoff, 2017: 105; Rumelili ve Karadağ, 2017: 73; Hisarlıoğlu, 2019: 1).

Güvenlikleştirmeyi pragmatik bir eylem olarak niteleyen Balzacq'a (2010: 60) göre "güvenlikleştirme, hedef kitleyi (*audience*), belli bir gelişmeye karşı onun durdurulmasına yönelik politika geliştirilmesini gerektirecek kadar tehdit oluşturduğu iddiasını kabul etme ikna olmasını amaçlayan tartışmacı bir süreçtir.". Başka bir deyişle, Buzan vd.'nin (1998: 27) ifade ettiği üzere güvenlikleştirme süreci "acil önlem ya da özel tedbir gerektiren mevcudiyete dair tehditlerin belirlenmesi ve bunun belirli bir kitle tarafından kabul edilmesi" anlamına gelmektedir. Kopenhag Ekolünün geliştirdiği bu söylem odaklı güvenlikleştirme teorisine göre başarılı bir güvenlikleştirme için bazı koşulların olması gerekmektedir. Bunlardan ilki, bahsi geçen konunun devlet veya toplum için "varoluşsal tehdit (*existential threat*)" olarak inşa edilmesidir. İkincisi, tehdidin yöneldiği kurumun ya da varlığı temsil eden referans nesnesinin güvenlikleştirme söyleminin merkezinde yer almasıdır. Dinleyiciye de vurgu yapan Kopenhag Okulu, karar alıcıların hedef kitlesi olan dinleyicinin ikna edilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Öyle ki olağanüstü, istisnai önlemler alınması gerektiğine toplum ikna edilmelidir ve devlet bu konuda askeri yöntemleri de kapsayan olağanüstü tedbirler almak zorunda kalmalıdır (Buzan vd., 1998: 24-26; Açıkmeşe, 2021: 251-252).

Günümüzde göç, güvenlikleştirmeden en fazla pay alan konudur. Buzan, Weaver ve Wilde göçün toplumsal güvenliğe en fazla tehdit olarak görülen sorun alanlarından biri olduğunu belirtmektedir. Göçün güvenlik söylemi içinde yer alışını şöyle ifade etmektedirler: "X halkı, Y halkı akını ile istila ediliyor veya seyreltiliyor; X halkı eskisi gibi olmayacaktır, çünkü diğerleri toplumu tekrar inşa edecektir; X kimliği nüfusun bileşenindeki kaymayla değişime uğrayacaktır" (Buzan vd., 1998: 121). Bu tarifte yer alan "kimlik", "diğerleri", "istila" gibi kelimelerin bugün göç karşıtı söylemlerin kurgulanmasında sıklıkla görülmektedir. Göçmen karşıtlığını besleyen söylemlerde de göçmenlerin

oluşturduğu tehdit bu kelimeler ile birlikte dinleyiciye iletilmekte ve dinleyicinin ikna sürecinde önemli görevler üstlenmektedir.

Güvenliğin kapsamının toplumun güvenliğine doğru genişlemesi, onu kimlikle ve kültürle daha çok ilişkili hale getirmiştir (Sönmez & Ünal-Eriş, 2021: 226). Toplumda yaşanan değişimin, toplumun kimliğine zarar veren veya zayıflatan süreçlerin toplumun varlığına yönelik tehdit olarak tanımlanması toplumsal güvensizliğe sebep olmaktadır. Bu bağlamda güvensiz toplumlar askeri harekâta değil "biz" ve "onlar" arasındaki ayrımı güçlendirme yoluna giderler. Toplumun yabancıları olarak da hedefte göçmenler olmakta ve toplumsal kimliğe, ortak kültüre tehdit olarak görülmektedir (Sönmez ve Ünal-Eriş, 2021: 226). Bununla birlikte ülkelerindeki savaş ve zulümden kaçan sığınmacılar sınırları olağan dışı/ düzensiz yollardan geçerek geldikleri için de güvenlikleştirme sürecinde en çok rastlanan referans nesnelerinden olan devletin egemenliğine tehdit olarak görülmektedir. Göçmenlerin bir diğer tehdit oluşturdukları referans nesne ise ekonomik yapıdır (Demirtaş, 2019: 3). İstihdam piyasasında kayıt dışı/ düzensiz göçmenlerin tercih edilmesi, göçmenlere giden yardımlar, göçmen çocuklarının ve yaşlılarının bakım masrafları gibi konular ekonomik güvenliğe tehdit oluşturan unsurlar arasında değerlendirilmektedir (Mandacı ve Özerim, 2013: 116). Bu referans nesnelere yönelik tehdidin varlığına dair söylem ve bu söylemlerin ikna edici olması önemlidir. Aslında güvenlikleştirme sürecinin bir algı yönetimi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu algıyı yönetimde kullanılacak görsel ve sözsel temsillere büyük iş düşmektedir. Dinleyicinin, olağanüstü önlemler alınmasını meşru görmesi ve buna ikna olması için güvenlikleştirici aktörler, yanlış bilgiye de başvurabilmektedir.

Göç, yalanlarla ve yarı gerçeklerle kafa karışıklığı yaratmak, korku, öfke veya önyargı yaymak için ideal bir konudur ve bu alanda gerçeklerin tespit edilmesi ve açıklanmasında da güçlükler yaşanmaktadır (Neidhardt and Butcher, 2022). Göçün barındırdığı bu potansiyelin en çok sığınmacıları etkilediğini söylemek yanlış olmaz. Demirtaş, sığınmacıların ev sahibi toplumlarda en çok karşılaştıkları sorunun haklara erişimini engelleyen güvenlikleştirme ve bu bağlamda üretilen söylem ve uygulamalar olduğunu belirtmektedir. (2019: 2). Özellikle kriz zamanlarında hedef haline gelen sığınmacılar, kültürel kimliğe tehdit, ekonomideki istikrarsızlığın ve suç oranlarındaki yükselişin sebebi olarak görülmektedir (Phizacklea, 2011: 7). Bu algının benimsenmesi ve yayılmasında yanlış bilgiye dayalı içeriklerin dolaşımda olması önemli bir rol oynamaktadır.

Göç ve yanlış bilgi birlikteliğinin hikâyesi çok eskilere dayanmaktadır. Örneğin antisemitizmin temellerini oluşturmada Yahudiler hakkındaki çocuk cinayetleri ve kan içen Yahudiler şeklindeki yanlış bilgiler önemli rol oynamıştır. Bu bilgiler, 12.yy'da dolaşıma girmiştir (Neidhardt and Butcher, 2022). Günümüzde bu tarz yanlış bilgilerin medya aracılığıyla daha çabuk yayıldığı görülmektedir. Avrupa'da yükselen göçmen karşıtlığında da medyanın büyük etkisi vardır. Müslüman topluluklar hakkında özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde yapılan haberlerin, Müslümanların Avrupalılık değerlerine uymadığı, farklı olduğu ve dolayısıyla Avrupa'ya tehdit olduğu algısını oluşturmada önemli bir rolü olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Yıldız, 2009; Korteweg ve Yurdakul, 2009; Yılmaz, 2014). Ayhan Kaya (2016: 239), *İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı* adlı çalışmasında Avrupa'da göçmen karşıtlığının, 1973 Arap-İsrail Savaşı ile başladığını 2015 Charlie Hebdo Katliamı'na kadar gelen süreç içerisinde yaşananlarla da yükseldiğini belirtmektedir. Kaya, süreç içerisinde neo-liberal politikalar neticesinde derinleşen yoksulluk, artan işsizlik problemleri ile değişen güvenlik kapsamında göçmenlerin "içimizdeki düşmanlar" olarak ilan edildiğine ve tüm bu yaşanan sorunların kaynağı olarak görüldüğüne, buna yönelik algı oluşturulduğuna dikkat çeker. İnfodeminin kriz zamanlarında yaygınlaştığı bilgisi göz önünde bulundurulursa, Türkiye'nin de içinde bulunduğu ekonomik sorunların kaynağı olarak 2011'den itibaren Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin görüldüğünü söylemek mümkün. Türkiye'de işsizliğin, ekonomik sorunların sorumlusu sözde sorumlusu Suriyelilerin güvenlik tehdidi oluşturduğu algısının inşa edildiği gözlemlenmektedir. Suriyeliler hakkında zamanla inşa edilen olumsuz algılarda yanlış bilgilerin dolaşımda olması etkilidir. Bu yanlış bilgilerin paylaşımı ve kamusal alanda yayılımı, Suriyelilerin Türkiye'ye bir tehdit oluşturduğu algısını inşa etmede önemli bir görev üstlendiği bulgular bölümünde detaylandırılarak tartışılacaktır.

4. YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Niteliksel yöntem derinlemesine araştırma gerektiren konularda kullanılan bir yöntemdir. Dinamik bir boyuta sahip olan nitel araştırma insana, topluma dair olguları bağlamından koparmadan, derinlemesine kavrama imkânı sunmaktadır (Bogdan ve Biklen, 1997). Aynı zamanda nitel araştırmada araştırmacının esnek olması ve elde edilen verilere

göre araştırma sürecinin yeniden şekillenmesi mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 39-40). Zapata-Barrero ve Yalaz (2019: 2), nitel araştırma ile derinlemesine analizin, kavramlarda iyileştirmenin, var olan sınıflandırmaları sorgulamanın, yeni hipotezler, kuramlar ve paradigmalar üretmenin mümkün olduğunu ve bunun da göçün çok boyutlu ve dinamik yapısını anlama, açıklama için verimli bir zemin oluşturduğunu vurgulamaktadır.

Bu çalışmada örnek vaka olarak Teyit kuruluşu seçilmiştir. Doğrulama kuruluşu olan Teyit'in, Suriyeliler hakkındaki haberlere yönelik yapmış olduğu doğrulamalar içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde araştırmacılar, iletişim ortamlarında ya da yazılı belgelerde bulunan bilgiler, semboller gibi içeriği incelemektedir (Neuman, 2014: 67). Hem nicel hem nitel araştırmalarda kullanılan bu teknik sosyal etkileşimin niteliğini analiz ederken oldukça kullanışlı bulunmaktadır (White ve Marsh, 2006: 30-31). Nitel içerik analizi ile temalar ve örüntüler belirlenerek ve kodlanarak metnin içeriği öznel yorumlamaya tabi tutulmaktadır (Fanh-Hisieh ve Shannon, 2005: 1279). İçerik analizinde araştırmacı anlamı, kodlar ve temalar aracılığıyla ortaya çıkartmaktadır (Mayring, 2011: 117). Bu araştırmada da Teyit'in Suriyeliler ile ilgili yapmış olduğu haber analizlerinde "Suriye" anahtar kelimesi ile arama yapılmış ve ortaya çıkan metinler temalara ayrılarak analiz edilmiştir.

5. BULGULAR

5.1. İnfodemi ile Mücadelede Doğrulama Kuruluşları: Teyit

Dijital ortamda paylaşılan bilgilerin çokluğu ve birbirinden farklı olmaları, onların sorgulanmasına yol açmaktadır. Yayılan bilgiler, insanların sağlığından, güvenliğine, siyasi tutumlarına kadar nüfuz etmektedir. Dijital dünyada hızlıca yayılan bilgilerin etki alanının büyüklüğü, doğrulama araçlarının ortaya çıkmasını ve gelişmesini de beraberinde getirmiştir (Silverman, 2015: 9). Bununla birlikte, doğruluk kontrolleri kendi siyasal ve sosyal kurumlarını oluşturmaya başlamış ve demokratik bir uygulama haline gelmiştir (Ünver, 2020: 1- 3). Doğrulama kuruluşlarının temel amacı toplumun mümkün olduğunca dezenformasyona maruz kalmasını engellemektir. Doğrulama platformları kişiler, gazeteler, sivil toplum kuruluşları tarafından kurulmaktadır. Dolaşımda olan içeriklerin ve iddiaların doğruluğunu araştıran bu kuruluşlar kamuya açık bir şekilde faaliyetlerini yürütmekte ve ulaştıkları sonuçları okuyucularıyla paylaşarak içeriğin güvenilirliği hakkında bilgilendirme yapmaktadır (Çömlekçi, 2019: 1552). Doğrulama kuruluşlarının tarafsız bir şekilde doğru bilgi peşinde olması önemlidir (Young vd., 2018). İlk haber doğrulama siteleri 2000'lerin başında ABD'de faaliyete geçmiştir (Fındık, 2017). Ardından tüm dünyaya yayılmıştır.

Türkiye'de de çeşitli doğrulama kuruluşları faaliyet göstermektedir. İlk doğruluk kontrol girişimi *YalanSavar.org* 2009'da domuz gribi ile ilgili yanlış bilgileri kontrol etme amacıyla kurulmuştur. 2010 yılında *Muhtesip*, köşe yazılarını kontrol etmek amacıyla kurulmuş ve 2015 sonrasında isim değiştirerek *Malumatfuruş* olarak aynı amaçla yayın faaliyetlerine devam etmektedir. *Evrimağacı, Doğruluk Payı, Günün Yalanları, Factcheck.tr* ve *Doğrula* diğer doğrulama kuruluşlarıdır (Ünver, 2020: 5). Bu kuruluşların şeffaflık ve kalite göstergesi Uluslararası Doğrulama Ağı (IFCN) üyeliğidir. Uluslararası Doğrulama Ağı, 2015 yılında haber doğrulama yapan kuruluşları tek bir çatı altında toplamak amacıyla kurulmuştur (Uzunoğlu ve Uyar, 2021: 7). Ağa üye olmak için doğrulama kuruluşları, açık bir şekilde ekip listesinin tamamını, finansal kaynaklarını ve yapılarını, geçmiş aktivitelerine dair ayrıntılı belgelerini paylaşıma hazır hale getirmelidir. Anonim dış hakemler bu bilgileri, finansal şeffaflık, takım yetkinlik ve büyüklüğü, tecrübe ve doğrulama yöntemlerinin açıklanabilirliği kriterlerine göre değerlendirmektedir. Değerlendirmeyi başarı ile tamamlayan doğrulama platformları, doğrulama konusunda yetkinliklerini ve bilgilerini açık bir şekilde paylaşma konularında kendilerini ispatlamış olmaktadır (Ünver, 2020: 6). Türkiye'de faaliyet gösteren Doğruluk Payı ve Teyit bu kriterler doğrultusunda denetlenmiş ve Uluslararası Doğrulama Ağı'na kabul edilmiştir (Çavuş, 2019).

Araştırma kapsamında örnek vaka olarak seçilen Teyit'in kuruluşu tam da infodeminin tanımındaki kriz dönemlerinden birine denk gelmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında peş peşe yaşanan bombalı saldırılar, PKK ile ateşkesin sona ermesi ve bu süreçte artan şiddet sarmalı sonrası yanlış bilginin siyasi partiler tarafından da bilinçli bir strateji olarak kullanılmaya başlamış olması doğru bilgiye erişimi zorlaştırmıştır. Teyit'in kurucusu Mehmet Atakan Foça, bu dönemde tek başına kişisel hesaplarında yaptığı doğrulama faaliyetlerini daha organize hale getirmiş ve Teyit'i kurmuştur (Medyascope, 2017). Teyit yalnızca siyasilerin söylemleri veya köşe yazılarını değil her şeyi kapsayan

daha geniş çaplı analizler yapmaktadır. 2018 yılında Facebook'un Türkiye'deki haber doğrulama partneri olan Teyit, doğrulama faaliyetlerinde öncü bir rol de üstlenmektedir. Halka açık kurslar rehberler ve videolar ile açık bir şekilde faaliyetlerini paylaşmaktadır (Ünver, 2020: 9-10).

5.2. Teyitte Yer Alan Suriyelilere İlişkin Doğrulamalar ve Temaları

Çalışmada Teyit'in sitesinde Suriyeliler ile ilgili içerik doğrulamaları analiz edilmiştir. 2016-2022 yılları arasında "Suriye" anahtar kelimesiyle yapılan aramada 124 içerik bulunuyor. Bu içeriklerin 4'ü doğru, 114'ü yanlış ve 6'sı karma bilgilerden oluşuyor. Yanlış bilgilerin çokluğu, Türkiye'de yükselen göçmen karşıtlığı ile paralellik göstermektedir. Teyit analizlerinde yanlış bilgi türlerini de (parodi, çarpıtma, taklit, uydurma, hatalı ilişkilendirme, bağlamdan koparma ve manipülasyon) belirtmektedir. Buna göre en çok başlıkların, görsellerin ya da görsel altyazılarının içerik ile eşleşmediği hatalı ilişkilendirme olan bilgilerin yaygın olduğu görülmektedir. Bazı paylaşılan haberler aynı anda hem hatalı içerik, hem uydurma ya da çarpıtma da barındırabiliyor.

Tablo 1: Analiz Edilen Yanlış Haberlerin İçerdiği Yanlış Bilgi Türleri Dağılımı

Hatalı İlişkilendirme	**56**
Çarpıtma	**28**
Uydurma	**19**
Bağlamdan Koparma	**7**
Manipülasyon	**7**
Taklit	**1**

İncelenen yanlış bilgilerin hangi temalarda yoğunlaştığına yönelik yapılan analiz sonucunda şu temalar belirlenmiştir: i) Eğitim, ii) Ekonomi, iii) Vatandaşlık ve Haklar ve iv) Milli Değerler ve Güvenlik.

Eğitim kategorisindeki yanlış bilgilerin en bilineni Suriyeli öğrencilerin sınavsız bir şekilde üniversitelere girebildiği varsayımıdır. Bu durum genelde üniversite sınavı ve tercih döneminde gündeme getirilmektedir. Oysaki Türk vatandaşı olmayan her öğrenci yabancı öğrenci statüsündedir ve bir yabancının devlet üniversitesine girebilmesi için YÖS denilen Yabancı Öğrenci sınavını geçmesi gerekmektedir. Vakıf üniversiteleri de kendine göre kriter belirlemekte ve bu kriterlere uyulmazsa yabancı öğrenciler üniversitelere girememektedir. Suriyeli öğrencilere özgü avantajlı bir durum olmadığı görülmektedir (Mülteciler Derneği, 2022). Eğitim kapsamında yapılan bir haberdeki yanlış bilgiye örnek olarak, yakın zamanda Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) beş yıldızlı otelde Suriyeli öğrencilere özel festival düzenlediği haberi verilebilir. Bu konu Twitter'da en çok konuşulan konu oldu (Korkmaz, 2022). Teyit'in analizine göre bu haber yanlış bilgi türlerinden çarpıtma içermektedir. Bahse konu festival, MEB'in kendi bütçesinden değil, Avrupa Birliği (AB) tarafından finanse edilen SEUP (Mesleki ve Teknik Eğitim Yoluyla Sosyal ve Ekonomik Uyum Projesi) projesi kapsamında düzenlenmiştir. Projenin hedef kitlesinde sadece Suriyeli öğrenciler değil, 14-17 yaş aralığındaki Türk öğrenciler de vardır. Projenin amacı geçici koruma altındaki Suriyelilerin ve Türk ev sahibi toplulukların sosyal ve ekonomik uyumunu, istihdam edilebilirliklerini ve yeterliliklerini iyileştirerek, onları mesleki eğitime teşvik etmektir (SEUP, 2022). Haberin özellikle Türk halkından alınan vergilerle öğrencilerin finanse edildiği vurgusu ile dolaşıma girdiği görülmektedir (Ayhan, 2022; Cumhuriyet, 2022). Haberi ayrıca göçmen karşıtı söylemleri ve eylemleri ile bilinen Zafer Partisi başkanı Ümit Özdağ'da paylaşmıştır (Özdağ, 2022). İnfodeminin göçmen karşıtlığını yükseltmede kullanılmasına iyi bir örnek teşkil etmektedir.

AB Yardım Programı (FRIT) fonu, Alman Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası tarafından finanse edilen bir diğer eğitimle ilgili proje "Kriz Zamanlarında Herkes İçin Eğitim I, II & III ve Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi Projeleri" hakkında da yanlış bilgilerin paylaşıldığı içerikler bulunmaktadır (Korkmaz, 2021). Teyit'in yaptığı analize göre bu içerikler çarpıtma türünde yanlış bilgi barındırmaktadır. MEB'in uygulayıcısı olduğu proje kapsamında sadece Suriyeli öğrenciler değil, kurulduğu bölgede ikamet eden tüm öğrenciler yararlanabilmektedir (MEB, 2019). AB projenin amacında yerinden edilmiş kişilerin uzun vadede kalkınma ihtiyaçlarını ve çocukların eğitimini

karşılamak olduğunu belirtmiştir. Hedef kitle de 5-17 yaş aralığındaki Suriyeli ve Türk çocukları olarak ifade edilmiştir (Delegation of the European Union to Türkiye, 2022). Dolaşan çarpıtma haberlerde proje kapsamında kurulan okulların yatılı okul olduğu bilgisi de bulunmaktadır. Ayrıca bu proje ile sığınmacı olmayan yerlere de sığınmacı yerleştirileceği, Suriyeli öğrencilerin ailelerine vatandaşlık ve geçici konut verileceği iddiaları da paylaşılan haberlerde yer almaktadır (Korkmaz, 2021). Eğitime dair bu yanlış bilgiler, entegrasyon sürecini olumsuz etkilemektedir. Philimore (2012:3) göç alan toplumun bireylerinin ve göçmenlerin eğitim, iş ve barınma gibi temel hak ve kaynakları kullanmalarının başarılı bir entegrasyon[5] için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Suriyelilere dair sadece eğitimde değil, diğer alanlarda da yer alan yanlış bilgiler onların temel haklara erişiminde engeller oluşturmaktadır. Entegrasyon sürecindeki bu olumsuzluklar, göçmen karşıtlığını da besler niteliktedir.

Ekonomi alanında Suriyeliler ile ilgili yanlış bilgiler, onlara yönelik yapılan yardımlar, iş olanakları ve vergide ayrıcalık konularında yoğunlaşmaktadır. En fazla yayıldığı bilinen yanlış bilgi, Suriyelilere yapılan yardımlar hakkındadır. Özellikle bu yardımların devlet tarafından yapıldığına dair haberler olduğu görülmektedir. Devletin Geçici Barınma Merkezleri dışında yaşayan geçici koruma altındaki kişilere AB tarafından finanse edilerek yaptığı Sosyal Uyum Yardımı (SUY) ve Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı (YŞEY) adlarında iki programı bulunmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2022). Bu konuya ilişkin tartışmalar sürerken devletin Şanlıurfa'da Suriyelilere bayram için 2 bin TL nakdi yardım dağıttığı iddiası ortaya atılmış, Teyit'in konuya ilişkin araştırması sonucu Şanlıurfa'da yapılan yardımın İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) tarafından yapıldığı ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2022). Haber, Bizim Haber Ajansı Youtube kanalında yayınlanmıştır (Archive,today, 2022). Görüntüler incelendiğinde İHH görevlileri vakıf amblemlerinin açıkça görülebildiği yeleklerle ayırt edilebilmektedir. Haberi paylaşan sitelerin kaynak olarak gösterdiği Gazete İpekyol'a gidildiğinde yardımın devlet tarafından yapıldığına dair detay içermediği görülmektedir (Gazete İpekyol, 2022). Bahse konu haberdeki bilgi, Suriyeliler hakkında olumsuz algı oluşturma amacıyla yanıltıcı bir şekilde kullanılmış ve çarpıtılarak verilmiştir.

Ekonomi alanındaki yanlış bilgiye bir başka örnek, Suriyeli ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını kapsayan, maliyeti FRIT tarafından karşılanan "Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları İçin İstihdam Desteği Projesi" hakkındaki iddialardır. Paylaşılan içeriklerde bu projenin Suriyelileri istihdam etmeye yönelik olduğu ifade edilmiştir. İşte Kocaeli, Yeni Çağ, Yüz Makale gibi haber siteleri, Turkish Special Forces Facebook sayfasında paylaşılan 7.400 Suriyelinin istihdam edileceğine dair gönderisini haber yapmışlardır. Aynı zamanda Ekşi Sözlük'te de gündem olmuştur (Furuncı, 2019). Proje, 14 bin 800 kişinin istihdam edilebilmelerine yönelik bir eğitim olarak tasarlanmıştır. Proje dahilinde kimsenin istihdam edilmesi söz konusu değildir (İŞKUR, 2019). Bu içerikler, çarpıtma ve bağlamdan kopartma türünde üretilmiş yanlış bilgilerdir. Göç ve güvenlik ilişkisinin açık bir şekilde görüldüğü alanlardan biri ekonomik güvenliktir. Bu tema altındaki yanlış bilgilerin sığınmacıların istihdam piyasasına tehdit oluşturduğu, istihdam piyasasında yerlilerin yerine tercih edildiği, vergiden muaf tutulduğu ya da kolaylık sağlandığı, hükümetin onlara yönelik yaptığı harcamaların ve yardımların miktarının fazla olduğu, aileleriyle beraber sağlık ve eğitim masrafları yarattığı iddiaları etrafında dolaşıma girdiği görülmektedir.

Suriyelilerle ilgili düzenli aralıklarla yapılan diğer bir dezenformasyon vatandaşlık ile ilgilidir. Zaman zaman çeşitli illerde Suriyelilerin vatandaşlık kuyruğuna girdiği iddiaları gündeme gelmektedir. Bunlardan bir tanesi de yakın zamanda Esenyurt'ta İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne ait seyyar aracın, sığınmacılara vatandaşlık verdiği iddiası ile yayılan bir fotoğrafla ilişkilidir (Başaçek, 2022). İçişleri Bakanlığı kimlik kartı, pasaport, sürücü belgesi gibi nüfus işlemlerinde kullanılmak üzere Esenyurt'ta seyyar araçlar hizmete sunmuştur. Kamu hizmetlerinin yurt içi ve hatta yurt dışı temsilciliklerde gezici olarak yapılması olağan bir durumdur, böylelikle kamu hizmetine ulaşılabilirliği arttırmak hedeflenmektedir. Esenyurt da Türkiye'nin en kalabalık ilçesi olması sebebiyle gezici kamu hizmetlerinin kolaylaştırıcılığına ihtiyaç duyulan bir bölgedir. Nüfus Müdürlüğü hizmetlerinden yararlanacak olan herkese açık şekilde gezici aracın Esenyurt'ta hizmet verdiğine dair bilgiye İçişleri Bakanlığı'nın sitesinden ulaşılabilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022). Haberin

[5] Entegrasyona dair literatürde üzerinde uzlaşılmış tek bir tanım bulunmamaktadır. Castles ve arkadaşları entegrasyonun iki kullanımı olduğunu düşünmektedir. İlk kullanıma göre entegrasyon, yeni gelenlerin hakim kültüre ve hayat şekline tek taraflı olarak uyum sağlamalarıdır. İkinci kullanımda ise entegrasyon hem yeni gelenlerin hem toplumun karşılıklı değişimini içeren çift taraflı bir uyum sürecidir (Castles vd., 2002: 112-119).

paylaşıldığı Haber Erk sitesinin kaynağına gidildiğinde başka bir kullanıcının alıntılandığı görülebilmektedir. Bahse konu haberde çarpıtılmış yanlış bilgi bulunmaktadır. Türkiye'de vatandaşlık başvurularının ilgili makamı yurtiçinde 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 16. maddeye göre valiliklerdir (Resmî Gazete, 2010). Kamuoyundaki tepkinin bir sebebi de bahse konu kanundaki "istisnai vatandaşlık" kategorisi ve bu kategorinin değerlendirmesine ilişkin kriterlerin oldukça muğlak olmasıdır. Buradaki kriterlerde yer alan "vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler" ve "göçmen olarak kabul edilen kişiler" ifadeleri oldukça yoruma açıktır ve şüphe uyandırmaktadır. Ayrıca taşınmaz mülk edinerek Türk vatandaşlığının genel ve istisnai olarak kazanılması durumu da (Resmi Gazete, 2010) yaygın bir şekilde bilinmektedir. Bununla ilgili Teyit'te yer alan içerik analizlerinde taşınmaz mülk edinerek vatandaşlık hakkı kazanılabileceğine dair doğrulanan bir iddia da bulunmaktadır (Ünsay, 2019). Tüm bu etmenlerle birlikte vatandaşlığın hangi koşullarda alınabildiğine dair spekülatif bilgilerin dolaşımda olması da yanlış bilgilere inanmayı kolaylaştırmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçişle ilgili bu yanlış bilgiler, göçmenlik karşıtı tutumları beslemektedir.

Suriyelilerin milli değerlere saldırdığı ve güvenlik tehdidi oluşturduklarına dair yanlış bilgiler de dolaşıma sokulmaktadır. Bu tarz tehdit algısı yaratan bilgiler "biz" ve "onlar" arasındaki sınırları keskinleştirmektedir (Yurdakul, 2009: 218-19). Göçmenler şiddet eylemleri içerisinde olan özneler olarak gösterilerek Türkiye toplumu ile uyum sağlayamayacakları, farklı oldukları ve dolayısıyla tehdit oluşturdukları algısı yaratılmaya çalışılmaktadır. Örneğin, 25 Temmuz 2019'da Türkiye'de Suriyeli sığınmacılar tarafından düzenlenen ve Türk bayrağının da ezildiğini gösteren bir video dolaşıma girmiş ve hızlıca etkileşim alarak yayılmıştır (Arabacı, 2019). Bahse konu video aslında ilk kez 2015 yılında Youtube'da Irak'ın Basra kentinde eylem yapan kişileri gösterdiği iddiasıyla paylaşılmıştır. Türkiye'den askeri güçlerin takviye edilmesine yönelik protestolarda Türk bayrağının ezildiği ve yakıldığı ile ilgili videoya ulaşılabilmektedir (Arabacı, 2019). Bu videonun dolaşıma girdiği tarihlerde Suriyelilerin geri gönderilmesine ilişkin karar ardından yapılan eylem çağrıları bulunduğu için bu hatalı ilişkilendirme türündeki yanlış bilgi hızla yayılmıştır (DW, 2019). Adıyaman'da Atatürk heykeline saldıran kişinin Suriyeli olduğu iddiası da bu temadaki diğer bir dezenformasyon örneğidir (Arabacı, 2018). Bahse konu kişinin Türk vatandaşı ve madde bağımlısı biri olduğu polis tarafından açıklanmıştır (Milliyet, 2018). Heykele yapılan saldırı ile ilgili iddiayı Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İstanbul Milletvekili Barış Yarkadaş, Adıyaman Merkez İlçe Başkanı referanslı bir video ile Twitterda paylaşmıştır (Yarkadaş, 2018). İlgili twite bakıldığında çok fazla yeniden paylaşıldığı ve beğenildiği görülmektedir. Yarkadaş daha sonra saldırıyı yapan kişinin Suriyeli olmadığına dair paylaşım da yapmıştır (Yarkadaş, 2018). Saldırganın Suriyeli olduğuna ilişkin twitin 3 bini aşkın defa paylaşıldığı, doğru bilginin açıklandığı twitin ise 51 kez paylaşıldığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere yanlış bilgi eğer değerleri hedef alıyor ve duygulara hitap ediyorsa çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bu bilginin olumsuz algı oluşumundaki katkısı, haberin yanlışlığı kanıtlansa bile geri alınamamaktadır.

6. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışma kapsamında paylaşılan analizlerde gösterilmeye çalışılan infodeminin göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde göçmen karşıtı söylemlerin oluşturulmasında, dolaşıma sokulmasında ve göçün güvenlik meselesi olduğuna inandırıcılığın arttırılmasında önemli bir rolü olduğudur. Yanlış bilgilerin yayıldığı mecraların web tabanlı oluşu paylaşımı hızlandırmakta ve çok daha fazla kişiyi etkilemektedir. Bu bilgilerin yanlışlığı ispatlansa dahi toplumun algısını olumsuz yönlendirdiği görülmektedir. Bu durumda yanlış bilgi, göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde referans nesnesine yönelik tehdidin varlığına ikna için kamuoyunda gerekli algının oluşumunda önemli bir görev üstlenmiş olmaktadır. Özellikle duyguları hedef alarak dolaşıma giren yanlış bilgilerin etkisi daha çok olmakta ve inandırıcılığı da yüksek olmaktadır. Dünya siyaset sahnesinde parlayan aşırı sağ akımlar ve göçmen karşıtı politikalar Türkiye'yi de etkilemektedir. Özellikle toplumsal ve ekonomik kriz anlarında göçmen karşıtlığı, yayılan yanlış bilgilere dayanan söylemler ile alevlenmektedir. Türkiye'de de milyonlarca sığınmacı, göçmen karşıtlığının hedefinde bulunmaktadır. Savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilere karşı ilk zamanlar toplumsal kabul yüksekken daha sonra kalış süresinin uzaması ve entegrasyon politikalarının gecikmesi, toplumda hızla Suriyelilere yönelik ayrımcı tutumları yükselterek kabulü düşürmüştür. Murat Erdoğan'ın Suriyeliler Barometresi çalışmasında Türk halkının Suriyelilerle birlikte yaşamasına rağmen araya ciddi bir mesafe koyduğu tespiti yapılmaktadır. "Suriyeliler ile evlenebilirim" önermesine gelen cevaplarda Türk toplumu içinde buna "kısmen katılıyorum" ve

"katılıyorum" diyenlerin oranı 2017'de %20,3 iken 2019'da bu oran %11,6'ya düşmüştür. %86,9 ise evliliği net biçimde uygun görmediğini ifade etmiştir (M. Erdoğan, 2019: 72-73).

Yanlış bilginin yayılımında medyanın rolü azımsanamaz. Bu bağlamda Suriyelilerin medyada temsili konusu önemlidir. 2011-2015 yıllarını kapsayan gazete haberleri analizinde Birgün, Evrensel, Yeni Şafak ve Zaman gazetelerinin Suriyelileri doğrudan ilgilendiren barınma, entegrasyon, güvenlik, sağlık, çalışma şartları gibi konularda haber yaptıklarını; Cumhuriyet, Ortadoğu ve Sabah gazetelerinde ise daha siyaset temalı, hükümetin sığınmacı politikalarına yönelik haberlerle Suriyelileri yansıttıkları görülmüştür (Efe, 2015: 26-41). Aynı şekilde bir başka çalışmada da Cumhuriyet, Yeni Şafak, Zaman, Posta ve Hürriyet gazetelerinde yer alan haberlerde sığınmacıların "günah keçisi" olarak yansıtıldığı tespit edilmiştir (Göker ve Keskin, 2015). Medyada Suriyelilerin temsili yanlış bilgi içeren haberler ile doğrudan ilişkilidir. Tüm dünyanın muzdarip olduğu infodemi ile mücadele etmek, oluşan olumsuz algıların değişmesi için önemlidir. Türkiye'de de bulunan doğrulama kuruluşları, vatandaşların yanlış bilgiye olabildiğince daha az maruz kalmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmada örnek vaka olarak seçilen Teyit, yanlış bilgi ile mücadelede önemli rol oynayan doğrulama kuruluşlarından biridir. Teyit, birçok alanda doğrulama faaliyeti göstermektedir. Teyit'in Suriyeliler ile ilgili haberlere yönelik yapmış olduğu analizlerde yanlış bilginin çokluğu, Türkiye'de artan göçmen karşıtlığının boyutunu gözler önüne sermektedir. İncelenen yanlış bilgi türleri ve amaçlarında da görüldüğü üzere, yanlış bilgiler bir amaç doğrultusunda paylaşılmaktadır. Göçün güvenlikleştirilmesi konusunda göçmenlerin tehdit oluşturduğu yönündeki söylemlerin yanlış bilgi şeklinde yayılması toplumu bu konuda ikna etmekte ve olağan üstü önlemlere meşru bir zemin oluşumunu sağlamaktadır. Türkiye ya da diğer ülkeler için insan hareketliliği gerçeğinin kabullenilebilmesi ve ev sahibi toplum ile göçmenlerin huzur, barış içinde yaşayabilmesi için doğru bilgi kaynakları önemlidir. Toplulukların birbirini tanıması, önyargılarını ortadan kaldırabilmesi için doğru tanıma gereklidir. Yanlış bilgi ile mücadeleye yönelik insan ve toplum güvenliğini tehlikeye atan infodeminin önlenmesine dair girişimlerin ve çalışmaların artması önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

Açıkmeşe,S. A. (2021). Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenlikleştirme. E. Balta (Ed.). *Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler* içinde (s. 241-256). İstanbul: İletişim Yayınları.

Adomson, F. (2006). Crossing Borders: International Migration and National Security. *International Security*, 31 (1), 165-199.

Arabacı, A. O. (2019, 26 Temmuz). Videonun Türkiye'deki gösteride Türk bayrağına basan Suriyelileri gösterdiği iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/videonun-turkiyedeki-gosteride-turk-bayragina-basan-suriyelileri-gosterdigi-iddiasi

Arabacı, A. O. (2018, 14 Kasım). Adıyaman'da Atatürk heykeline saldırdığı belirtilen kişinin Suriyeli olduğu iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/adiyamanda-ataturk-heykeline-saldirdigi-belirtilen-kisinin-suriyeli-oldugu-iddiasi

Archive.today (2022, 29 Nisan). Erişim adresi: https://archive.md/dyeoM

Ayhan, D. (2022, 11 Mayıs). Suriyeli öğrenciler 5 yıldızlı otelde 5 gün ağırlanacak!. *Sözcü Gazetesi*. Erişim adresi: https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/suriyeli-ogrenciler-5-yildizli-otelde-5-gun-agirlanacak-7127359/

Balzacq, T. (2010). Constructivism And Securitization Studies. M. Dunn ve V. Mauer (Ed.). *The Routledge Handbook of Security Studies,* içinde (s.56-72). Londra: Routledge,

Başaçek, C. (2022, 26 Nisan). Fotoğrafın sığınmacılara hizmet eden seyyar vatandaşlık aracını gösterdiği iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/analiz-fotografin-siginmacilar-icin-seyyar-vatandaslik-aracini-gosterdigi-iddiasi

Bogdan, R., & Biklen, S. K. (1997). *Qualitative Research For Education*. Ma: Allyn & Bacon.

Buzan, B. (1997). Rethinking Security After The Cold War. *Cooperation and Conflict*, 32(1), 5-28.

Castles, S., Korac, M., Vasta, E. and Vertovec, S. (2002). Integration: Mapping the Field. Centre for Migration and Policy Research and Refugee Studies Centre. University of Oxford.

Cumhuriyet (2022, 11 Mayıs). *Suriyeli öğrenciler 5 yıldızlı otelde 5 gün ağırlanacak.* Erişim adresi: https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/suriyeli-ogrenciler-5-yildizli-otelde-5-gun-agirlanacak-1934778

Çavuş, G. (2019, 20 Şubat). Baybars Örsek Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı'nın yeni direktörü oldu. *Teyit*. Erişim adresi: https://teyit.org/baybars-orsek-uluslararasi-dogruluk-kontrolu-aginin-yeni-direktoru-oldu

Çömlekçi, M. F. (2019). Sosyal Medyada Dezenformasyon ve Haber Doğrulama Platformlarını Pratikleri. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7 (3), 1549-1563.

Dannreuther, R. (2007). People on the Move: Migration as a Security Issue. R. Dannreuther (Ed..). *International Security: The Contemporary Agenda*. İçinde (s. 100-17). Cambridge, MA: Polity Press.

Delegation of the European Union to Turkey (2022). Erişim adresi: https://www.avrupa.info.tr/en/project/education-all-times-crisis-ii-7083

Demirtaş, B. (2019). Mülteciler ve Güvenlikleştirme. *Güvenlik Yazıları Serisi,* 18, 1- 8.

DW (2019, 22 Temmuz). *İstanbul Valiliği kaydı olmayan Suriyelilere tarih verdi*. Erişim adresi: https://www.dw.com/tr/i%CC%87stanbul-valili%C4%9Fi-kayd%C4%B1-olmayan-suriyelilere-tarih-verdi/a-49700135

Efe, İ. (2015, Aralık). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. SETA.

Erdoğan, E., Uyan-Semerci, P., Eyolcu-Kafalı, B. ve Çaytaş, Ş. (2022). *İnfodemi Ve Bilgi Düzensizlikleri Kavramlar, Nedenler Ve Çözümler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, E., Uyan-Semerci, P., Türkarslan, G. ve Kuzlukluoğlu, C. (2020). *"İnfodemi" İle Etkin Mücadele İçin Bireylerin Yanlış Bilgi Karşısındaki Tutumlarının ve Bu Tutumların Belirleyicilerinin Araştırılması: Covıd-19 Örneği*. İstanbul Bigi Üniversitesi. Erişim adresi: https://drive.google.com/file/d/1zxTiejG0ex5uqomcnDP4ykgek9eOjVMS/view?pli=1

Erdoğan, M. M. (2020). *Suriyeliler Barometresi 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Orion Kitabevi.

Eroukhmanhoff, C. (2017). Securitisation Theory. S. McGlinchey, R. Walters & C. Scheinpflug (Ed.). *International Relations Theory* içinde (104- 110). E-International Relations Publishing.

European Commision (2021). Advance EFFIS Report on Forest Fires in Europe, Middle East and North Africa 2020. EU Science Hub. Erişim adresi: https://effis-gwis-cms.s3-eu-west-1.amazonaws.com/effis/reports-and-publications/effis-related-publications/Advance_EFFIS_Report+on+Forest+Fires+in+Europe_2020_210401xv_finalv2.pdf

Fanh Hisieh, H. ve Shannon, S. E. (2005). Three Approaches To Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15 (9), 1277-1288.

Fındık, K. H. (2017). Haber doğrulama sitelerinin yükselişi ve haber doğrulama araçları. *Digitalage*. Erişim adresi: https://digitalage.com.tr/haber-dogrulama-sitelerinin-yukselisi/

Foça, M.A. (2019). Sözlük: Yanlış bilginin en yaygın yedi türü. *Teyit*. Erişim adresi:, https://teyit.org/sozluk-yanlis-bilginin-en-yaygin-7-turu

Furuncı, P. (2019, 5 Şubat). İŞKUR'un 7 bin 400 Suriyeli istihdam edeceği iddiası. *Teyit*. Erişim adresi: https://teyit.org/iskur-un-7-bin-400-suriyeli-istihdam-edecegi-iddiasi

Gazete İpekyol (2022, 27 Nisan). *Suriyelilerin yardım kuyruğu*. Erişim adresi: https://www.gazeteipekyol.com/haber/10074795/suriyelilerin-yardim-kuyrugu

Göker, G., & Keskin, S. (2015). Haber Medyası Ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (41).

Hisarlıoğlu, F. (2019). Güvenlikleştirme. *Güvenlik Yazıları Serisi*, *24*, 1-7. Erişim adresi: https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/Guvenliklestirme_FulyaHisarl%C4%B1oglu_v.1.pdf

Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*, Londra, Routledge,

İŞKUR (2019, 28 Ocak). Geçici koruma altındaki Suriyeliler ve Türk vatandaşları için istihdam desteği projesi açılış toplantısı Ankara'da yapıldı. Erişim adresi: https://www.iskur.gov.tr/haberler/gecici-koruma-altindaki-suriyeliler-ve-turk-vatandaslari-icin-istihdam-destegi-projesi-acilis-toplantisi-ankara-da-yapildi/

Kaya, A (2016). *İslam, Göç ve Entegrasyon Güvenlikleştirme Çağı.* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları

Korkmaz, B. (2021, 7 Ağustos). MEB'in İzmir'de mültecilere özel dört okul yapacağı iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/analiz-mebin-izmirde-multecilere-ozel-dort-okul-yapacagi-iddiasi

Korkmaz, B. (2022, 12 Mayıs). MEB'in beş yıldızlı otelde Suriyeli öğrencilere özel festival düzenlediği iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/analiz-mebin-bes-yildizli-otelde-suriyeli-ogrencilere-ozel-festival-duzenledigi-iddiasi

Korkmaz, B. (2022, 29 Nisan). Devletin Şanlıurfa'da Suriyelilere bayram için 2 bin TL nakdi yardım dağıttığı iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/analiz-devletin-sanliurfada-suriyelilere-bayram-icin-ikibin-tl-nakdi-yardim-dagittigi-iddiasi

Korteweg, A., & Yurdakul, G. (2009). Islam, Gender, and Immigrant Integration: Boundary Drawing in Discourses on Honour killing in the Netherlands and Germany. *Ethnic and Racial Studies*, 32 (2), 218-238.

Mandaci, N., & Özerim, G. (2013). Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10 (39), 105-130.

Marwick, A. & Lewis, R. (2017). *Media Manipulation And Disinformation Online*. Data & Society. Erişim adresi: https://datasociety.net/wp-content/uploads/2017/05/DataAndSociety_MediaManipulationAndDisinformationOnline-1.pdf

Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş Nitel Düşünce İçin Bir Rehber*. Çev. A. Gümüş ve M. S. Durgun. Bilgesu Yayıncılık.

McLuhan, M. (1965). *Understanding Media: The Extensions of Man.* New York: McGraw Hill.

MEB (2019, 18 Eylül). "Kriz zamanlarında herkes için eğitim projesi" kapsamında 180 yeni okul. Erişim adresi: https://www.meb.gov.tr/kriz-zamanlarinda-herkes-icin-egitim-projesi-kapsaminda-180-yeni-okul/haber/19332/tr

Medyascope (2017). *Teyit.org'un 1. yılı Konuk: Mehmet Atakan Foça* [Video]. Youtube. Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=SxE5XAHFPPg&ab_channel=Medyascope

Milliyet (2018, 13 Kasım). Atatürk heykelinin omuzlarına oturdu! Polis linçten zor kurtardı. *Milliyet*. Erişim adresi: https://www.milliyet.com.tr/gundem/ataturk-heykelinin-omuzlarina-oturdu-polis-lincten-zor-kurtardi-2777295

Mitchell, M.I. (2012, Haziran). *The Perils of Population Movements in International Relations: new directions for rethinking the migration-conflict nexus*. Paper Presented at the Canadian Political Science Association Annual Meeting, Edmonton, AB.

Mülteciler Derneği (2022). *Suriyelilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar*. Erişim adresi: https://multeciler.org.tr/suriyelilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar/#:~:text=%C4%B0DD%C4%B0A%201%3A%20Suriyeliler%20Devletten%20Maa%C5%9F,Giden%20Her%20Suriyeliye%20Burs%20Veriyor

Neidhardt, A.H. & Butcher, P. (2022, 8 Eylül). Disinformation On Migration: How Lies, Half-Truths, And Mischaracterizations Spread. *Migration Policy Institue*. Erişim adresi: https://www.migrationpolicy.org/article/disinformation-migration-how-fake-news-spreads

Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar* 1. Cilt (7. Basım). Çev. Sedef Özge. Yayınodası.

Özdağ, Ü. (2022, 11 Mayıs). Erişim adresi: https://twitter.com/umitozdag/status/1524426765078347783

Özgür, E. (2021, 26 Ağustos). Yangınlar sırasında yayılan beş yanlış bilgi türü. *Teyit.* https://teyit.org/teyitpedia-yanginlar-sirasinda-yayilan-bes-yanlis-bilgi-turu

Pan American Health Organization & World Health Organization (2020). *Understanding the infodemic and misinformation in the fight against COVID-19.* Pan American Health Organization. Erişim adresi: https://iris.paho.org/bitstream/handle/10665.2/52052/Factsheet-infodemic_eng.pdf?sequence=16&isAllowed=y

Phillimore, J. (2012). Implementing integration in the UK: lessons for integration theory, policy and practice. *Policy and Politics*, 40 (4), 525–545.

Phizacklea, A. (2011). Concluding remarks: State security versus the security of migrants: the unbalanced contest. Lazadiris, G. (Ed.), *Security, Insecurity and Migration in Europe* içinde (1-8). Ashgate Publishing.

Resmi Gazete (2010, 6 Nisan). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100406-9.htm

Rothkopf, D.J. (2003, 11 Mayıs). When the buzz bites back. *The Washington Post*. Erişim adresi: https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/05/11/when-the-buzz-bites-back/bc8cd84f-cab6-4648-bf58-0277261af6cd/

Rudolph, C. (2003). Security and the Political Economy of International Migration. *The American Political Science Review*, 97 (4), 603- 620.

Rumelili, B., & Karadağ, S. (2017). Göç ve güvenlik: Eleştirel yaklaşımlar. *Toplum ve Bilim*, 140, 69-92.

SEUP (2022). *Proje Hakkında*. Erişim adresi: https://seup.meb.gov.tr/proje-hakkinda/

Silsüpür, S. (2018, 14 Aralık). Bilgi bozukluğunu anlamak için kavramlar. *Teyit*. Erişim adresi: https://teyit.org/bilgi-bozuklugunu-anlamak-icin-kavramlar

Silverman, C. (2015). *Doğrulama el kitabı (Verification handbook)* , European Journalism Centre.

Sönmez, P., & Ünal Eriş, Ö. (2021). Securitisation of Migration Revisited: European Union Policies Through the Lens of Syrian Refugees Living in Turkey. *Siyasal: Journal of Political Sciences, 30*(2), 225–241. http://doi.org/10.26650/siyasal.2021.30.899160

Şirin Öner, N. A. Ve Ihlamur Öner, S.G. (2018). Giriş: Uluslararası İlişkiler Disiplininde Göçün Yeri. N.A. Şirin Öner ve S.G. Ihlamur Öner (Ed.). *Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar* içinde (s. 1- 20). İstanbul: Der Yayınları.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (2022, 12 Kasım). *Sosyal Yardım Programlarımız*. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/

T.C. İçişleri Bakanlığı (2022, 19 Şubat). *Nüfus İşleri Genel Müdürlüğümüzün Mobil Tırı Esenyurt Meydanında Vatandaşlara Hizmet Veriyor.* Erişim adresi: https://www.icisleri.gov.tr/nufus-isleri-genel-mudurlugumuzun-mobil-tiri-esenyurt-meydaninda-vatandaslara-hizmet-veriyor#:~:text=Mobil%20t%C4%B1ra%20gelen%20vatanda%C5%9Flar%C4%B1n%20adres,ortalama%201200%2D1300%20i%C5%9Flem%20yap%C4%B1yoruz

Türkmen, G. (2021). When wildfires fan the flames of anti-ımmigrant discourse: Climate change, conspiracy theories, and the need for transparent governance. *WZB*. Erişim adresi: https://wzb.eu/en/publications/wzb-mitteilungen/im-angesicht-der-klimakrise/when-wildfires-fan-the-flames-of-anti-immigrant-discourse

Uzunoğlu, S. & Uyar, V. (2021). *Türkiye'de doğru bilgiyi aramak: Çöldeki vahanın peşinde*. News Lab Turkey. Erişim adresi: https://www.newslabturkey.org/wp-content/uploads/2021/04/rh-2.pdf

Ünsay, H.K. (2019, 20 Haziran). 250 bin dolar yatırım yapan yabancıların Türk vatandaşlığı alabileceği iddiası. *Teyit.* Erişim adresi: https://teyit.org/250-bin-dolar-yatirim-yapan-yabancilarin-turk-vatandasligi-alabilecegi-iddiasi

Ünver, H. A. (2020). *Türkiye'de Doğruluk Kontrolü ve Doğrulama Kuruluşları*. EDAM.

Vosoughi, S., Roy, D. ve Aral, S. (2018). The spread of true and false news onlıne. *Science*, 359(6380), 1146-1151. Erişim adresi: https://www.science.org/doi/10.1126/science.aap9559

Waever, O.Buzan, B. and Wilde, J.D. (1998). *Security: A New Framework for Analysis.* Lynne Rienner Publishers.

Wardle, C. & Derakshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework For Research and Policy Making*. Council of Europe.

Wardle, C. (2020). *Understanding Information Disorder*, First Draft,

World Health Organization & Infodemic Management. (2020). *Managing the Covid-19 infodemic call for action.* World Health Organization. Erişim adresi: https://blog.sodipress.com/wp-content/uploads/2020/11/Managing-the-Covid-19-infodemic-czll-for-action.pdf

Yarkadaş (2018, 13 Kasım). Erişim adresi: https://twitter.com/barisyarkadas/status/1062330851478921217?s=19

Yarkadaş (2018, 13 Kasım). Erişim adresi: https://twitter.com/barisyarkadas/status/1062330851478921217?s=19

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, Y. (2009). Turkish girls, Allah's Daughters, and the Contemporary German Subject: Itinerary of a Figure 1. *German Life and Letters*, 62 (4), 465-481.

Yılmaz, F. (2015). From immigrant worker to Muslim immigrant: Challenges for feminism. *European Journal of Women's Studies*, 22 (1), 37-52.

Young, D., Jamıeson, K. H., Poulsen, S. ve Goldrıng, A. (2018). Fact-checking effectiveness as a function of format and tone: Evaluating FactCheck. org and FlackCheck. org. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 95 (1), 49-75.

Zapata-Barrero, R., ve Yalaz, E. (2019). Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalara Giden Yolu Açmak. Zapata-Barrero, R. ve Yalaz, E.(Ed.) *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar* içinde, GarKitaplık, İstanbul, 1-9.

الابطال البصرة شباب ارجل تحت العثماني التركي العلم سحق, (2016). Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=AXSXBB0raNw&t=13s&ab_channel=alwaleed77